ВІРА ТА ЗНАННЯ

Faith & Knowledge

Ч. 7—8 Грудень—Січень Рік II.

ЗМІСТ:

Поодиноке число 10 центів

ВІРА та ЗНАННЯ

Часопис Євангелського Християнства.
Редагує ПАВЛО КРАТ,
Проповідник Пресвитерської Церкви в Канаді.
Видається за допомогою Торонтонського Відділу Канадійської Жіночої Протестантської Федерації.

Виходить першого дня кожного місяця.

Річна передплата $1.00
Поодиноке число .... 10 цнт.

Адреса:
FAITH & KNOWLEDGE
48 Peterborough Ave.
Toronto, Ont., Canada

FAITH & KNOWLEDGE

A Monthly Evangelical Magazine
for Ukrainian People.

REV. P. C. CRATH, B, A,
(Presbyterian Minister to Ukrainians in Toronto)
Editor and General Manager

The Publication is supported by the Toronto Branch of the Protestant Women's Federation.

CONTENTS OF 7-8 NUMBER

ВАЖНЕ!

Кожний український євангельський проповідник повинен запренумеровати собі „ВІРУ та ЗНАННЯ" і заохотити до того усіх членів своєї церкви т.. прихильників.

There are two forces in this country which can prevent war—the women and the Christian Churches.—*Mr. Philip Snowden.*

ВІРА ТА ЗНАННЯ

ЧАСОПИС ЄВАНГЕЛЬСКОГО ХРИСТИЯНСТВА.

Число 7.—8. Торонто, Онт. Грудень—Січень, 1924. Рік I.

Г. Ш.

До нового проміння світла

(З церковного життя на Великій Україні в 1920-22 роках).

„Оце ж оставляється вам дім ваш пустий.”
(Ев. Мат. 23:38).

Вічна буденщина. Їх тяжко стерпіти. Протягом літ — сірі, буденні дні, — і людина близька до роспуки. Бо легше падати під тягарем щоденної праці, але мати „світло”, а ніже ніколи не мати працюючи поволі.

Власне, до распуки вже і доходили нещасні радянські працьовники Народньої Освіти. Мусіли працювати і працювали якось нервово, шалено і в школі і в дома. В школі ніби старались забути, що вдома чекають голодні діти в холодній хаті і щиро трудились над щепленням старих ідеалів дитячим душам. Хотілось їм кращого життя і вірили, що воно колись прийде. А вдома, як в пропасниці, залагоджували пекучі життєві справи: вимінювали одежу на харчі (щозвалося „спекульованням”), а поночі бігли красти дерево в лісі, або стовпи на дорозі, щоб опалити хату... Це робили люди, що безумовно мали певні ідеали, виховували молоді і вірили в ясне майбутнє свого народу...

Та біда в тім, що тим працьовникам радянської республіки не квапились щось платити за їхній труд; от черeз-що вони, на вид своїх голодних дітей, мусіли забувати „стару мораль” і ставати комуністами в специяльнім на ті часи значінню цього слова.

Так. Вічні злиденні бідні. Ми не знали, що таке відпочинок. Що таке та біблійська субота, коли людина хоч на мент оглянеться на минулих 6 день. Не для нас існували спочинок, розвага, не для нас існувала церква, молитва, Бог що такий жорстокий, здавався тоді...

Ну, а врешті, про релігію якось забули. По-перше: офіційно вона „зверху”; по друге; російське пра-

вославя давно відбило від себе усю „мыслящую братію”. Правда, по традиції часом у велике свято засвітиш перед образом лямпаду, в котрій горить тяжко загорований („наспекульований”) олій, засвітиш у вечері, сядеш з дітьми і задумаєшся. Таємне світло лямпади будить спогади дитинства, якоїсь краси, якогось настрою давно забутого, загубленого...

Минулося! Нема свята... Обуднілась душа. „Марнота марнот і утома духа” — увесь зміст нащого життя.

Та якось, довідавшись про українізацію київського собора св. Софі., довелось туди зайти.

Вразило убрання собору: увесь в народніх рушниках, розмаяний у квітах, людей — повно, але така тиша, що диво. А особливо дивне те, що читають „часи”, а люди, замість того, щоб тікати, як це було у нас в старій російській церкві, — Усі посуваються уперед і напружено прислухуються. Проникливі слова псальмів, котрі уперше чуємо на рідній мові, ніби тільки тепер доходять до нашої душі і зворушують так, що не одно ридає...

А співи! — Старовинні мельодії, якісь такі і прості і дивні. „Щасливі убогії духом, їм належить Царство Небесне” — дзвенить речитатив. І, як далекий відгомін цього, якихсь небесних сил, тихе, счудоване зітхання хору: „Щасливі!”.

Давно не ридала так бідна учителька української школи, що хотіла прищепити своїм учням віру в в ідеали..

От, коли вона почула усе прагненя до цього Царства Небесного, коли почула усю убогість і втому духа, усю марнуту злиденного життя... Але не все ж плакати безсило. Бо є радість і в святих словах , є радість і в тому, щоб прилучитись до загального хору (бо співають усі), є потіха і в казанню п.-отця котрий після слова на Еваннгельську тему зазнучує, що вже наша церква, яка тільки літ була під гнітом Москви, стає від неї незалежною цілком вільною і, як бачите, має багато щирих синів та дочок. Говорять чудесно, з сильною вірою та переконням.

То — було перше свято в радянськім життю учительки, тепер вірної дочки автокефальної церкви.

В тому же році довелося мені переїхати з Київа до Житоміра і загубити єдину відраду помолитись в ріднй церкві. У Житомирі української церкви не було.

Знову почалися страшні, розпучливі будні, коли ні на мент не з'осереджувалась душа на головнім, коли метушня злиденна поїдала усі сили духа.

І от новина: в Житомирі має заснуватись українська парохія. Місто з а г у л о . Хто — за; хто проти. Звичайно останніх — більшість. Російські провославні епископи, що остались зі старих часів у Житомирі, громогласно з церковних катедр чорнили українське духовенство, бруднили його, віддавали анатемі. Попереджали нарід, щоб не спокусився чарами, бо то все „бесовское вождение”, що все духовеньство українське—самозванці,

на яких не „почиет благодати”.

Але, не дивлясь на те, а може й завдяки тому, на вечірню українську по приїзді призначеного Бердичевського епископа Орлика, людей зійшлося стільки, що не могла умістити церква. Відразу почали правити вечірню.

Всі з захопленням прислухались до нечуваних досі молитов рідньою мовою, дивувались, милувались і захоплювались до екстазу, до сліз.

А по Евангелії вийшов епископ казати слово на євангельську тему і відразу полонив усіх. Так ще тут ніхто не промовляв до душі.

По скінченню вечірні сказав промову, в якій з'ясував, як повстала автокефальна укр. церква; які умови створились, які відносини повстали між прихильниками укр. церкви та старим царським епископатом у Київі, що примусило в обороні правди створити (оголосити) автокефалію і вибрати зпо-між себе першого епископа, прикладом апостольським.

Мова його така чудесна, палка, та щира привернула до себе стільки прихильників, стільки й непередбачали житомирські чорносотенці.

Все місто тільки й говорило, що про епископа Орлика. На другий день в Укр. Церкві з'явився російський священик, який не ворухнувшись простояв від початку до кінця усю Службу Божу і пильнував, аби хоч що-небудь не пройшло повз його вух та очей...

Це був посланий від ворожого духовенства.

— У вечері об'явив Орлик, — відбудуться дебати канонічности Укр. Церкви. Запрошуються супротивники.

Людей на ці дебати зійшлося сила.

Після Орлика, який указав канони, на котрі упиралась укр. Церква, проголошуючи автокифалію, виступив священик, що пильнував зрання на Службі Божій.

Він відмовився опонувати на ширшу тему, бо не уважав себе досить підготовленим, але сказав лише:

— Що стосується до каноничности самої відправи Служби Божої, то трудно щось закинути Укр. Церкві. Вона цілком справедлива. А переклади на українську мову — зроблені по містецькому. Я це чув і мушу признати. Лише для чого, коли ви хочете послідувати апостолам і першим християнам, — для чого дозволяєте собі сю роскішну одіж, се кадіннє перед вами? Це належить нам, а не вам.

— О, я дуже радий, — відповів Орлик, — що ви нарешті заберете це. У вас більше нічого й не зостанеться. **Та запам'ятайте собі: тільки через вас ми не можемо відразу зробити такої реформи в нашій оновленій Церкві!** Чи не ви самі кажете нашому нещасному темному народові, що ми антихристи тільки через те, що дозволили вкоротити наші коси, а в дома ходити в звичайній одежі?!.. **Знайте, наш ідеал — позбавитись старих оздіб і мати повагу до себе за щось иньше,** про що, на жаль, ви забули, плутаючись в вашій одежі і дбаючи лише про зовніщню форму... Не через одежу не через довге волосся мусимо мати довірря до себе... Але завдяки

вам, залишаємо на час де-що зі старої форми, бо в ній же нарешті корень річей... Вимагаємо скликання вселенського собору, який би переглянув постанови древніх соборів і витворив би нові форми, більш відповідні духові часу та психольоґії сучасної людини.

А вам, що закостеніли в свойому честолюбстві та еґоїзмі, що не хочете глибше зазирнути у Христову науку і найти шлях до людської душі, — я вам скажу словами Христа: „Оце ж оставляється вам дім ваш пустий!"

Яке страшне заворущення сталося! Не тільки інтеліґенція, що багато літ не молилась поривалась приєднатись до нової Церкви просила Орлика висповідати і причащати їх, записувались парохіянами, складали величезні офіри), а навіть прості люде, старі баби почали переконано обороняти українську Церкву і щиро молились за її міць. **А серед знайомих комуністів говорили: Що це? Стільки літ не був у церкві, уважав усе це зацілком мені непотрібне, а тепер хочу, щоб тут мене знову хрестили „духом святим", хочу причаститись цієї краси, цієї віри, цього обновленого життя".**

Памятаю ще чудесне слово еп. Орлика в свято Ап. Петра і Павла, де він, за прикладом Христа, що звернувся до свого щирого учня за певною відповіддю — теж вимагав від своєї отари глибоко заглянути в свою душу і не бути легковажними беручи на себе обовязок християн.

Так почалось існуваннє укр. парохії у Житомирі. Не знаю, що було далі, свідком її розквіту, не довелось мені бути, бо моя химерна доля знову винесла мене в иньший край, з якого неможливо заглянути, що діється на Вкраїні.

Але пережиті в цій Церкві менти зістануть у мені, як евангельська „вода жива."

П. Крат.

Як я почав знов молитись

(Продовження).

Гніт Московщини ми відчували в нашім життю на Україні не від самих Москалів, яко завойовників, бо Україну здобули хитрощами та підкупством, а у загальнім ворожім настрою до усього українського з боку вищих верстов нашого народу. Дідич, піп, всілякий мійський „чиновник" навперегони пробували перекрутити свою мову на московську та глузували з усього, що було українське. Ну, а всілякі московські заволоки, як крамарі, майстри наслані з півночи урядники та

попи, бачучи, як „перевертні Матір роспинають” гороїжились перед нами у своїм „русацтві”. Вищі школи на Україні приготовляли дальше покоління тих недоцапків, „общерусскую інтеліґенцію”, що підчас теперішньої революції поповняла ряди тих усіх „білоґвардейських ґенералів, і котру Бог вигнав рукою ощуканого роду на науку вигнання у чужі країни.

Хоч уже в діточих літах, ще за життя у ріднім селі, я відчув той гніт змосковщення, але дійсних Москалів здибав аж у Лубнях. Це були майстри-заволоки, що були спроваджені з півночі ставити будинки нашої хлібо-робської школи. Я відразу відчував духовну зверхність нашого селянина над московським мужиком. Наш нарід був чистіщий, культурніще вбирався, прикрашав свою одежу вишиванням, носив шкіряні чоботи, меньше пив, а як і напився — не казився, був побожним і **чесним**.. А ті московські заволоки були брудні, ношу мали примитивного крою, замість чобіт — личаки — „лапті”, як напивались — казились, як звичайно Монголи, чи американські Індіяни, з уст їм не вступалась препогана лайка, про Церкву не дбали, розуміння чеснот у них не було. Мешкали „артелею”, себто комуною, як звичайно мало духовно розвинені люди. Наші селяни Москалів ненавиділи, висмівали і били при кожній нагоді. У них Москаль нена віть не був уважаний за людину. Приміром, дівка покоївка приходить і каже панові: „Пане, якийсь чоловік прийшов”. Це треба розуміти, що прийшов наш український селянин. А про Москаля вона инакше б не сказала, як: „Якийсь Руський прийшов”. І це ще добре, бо другаб просто сказала: „Кацап прийшов”. Тай в дійсності самі ті наші помосковщині пани та підпанки до родовитих Москалів ставилися з погордою. Тільки український пролітаріят по білщших містах України підлягав більшому змосковленню і губив між чужинцями свою персональність, стаючи духовно нище.

Історичним завданням українського народу було цивілізувати дикі, духово хворі фінські та монгольські племена на північ на схід від Київа. Колиб не татарська навала та незнищення української держаности, так можливо, що Українська Імперія, не тільки б торкалась берегів Спокійного Океяну, але б дійсно зукраїнщила та зцивілізувала насамперед Москвинів, а відтак і усіх тих решту Монголів, що Українцям на життєвій дорозі подибались. Та зрада між самими нами, спродання себе московським царям, яке вчинила українська козацька старшина, ту історичну ролю **українізації московської півночі** на якийсь час припинила. Сталась якась божевільна нісенітниця, — Москалі, не маючи нічого свого, хіба дещо позичене від нас, від Ляхів та Німців, заходжуються московщити вищих від себе духом і цивілізацією Українців. Та хоч наші провідні верстви запро московське лакімство нещасне не забувають про те історичне завдання, його далі. провадить несвідомо, але силою своєї духов-

ної зверхности над Москвинами сам наш селянин і протягом минувшого століття **українщить половину Курщини та Вороніжчину,** залюднює не лише Кубанщину, а заходить десятками тисяч у Закаспійщину, та міліонами осідає на Зеленім Клині. Це був український селянин, українське село, що переховало нашу бувальщину і попхнуло багатьох з нашої інтеліґенції до українського відродження.

Жидівські більшевицькі голови теперішнього ряду „Союзу Радянських Соціялістичних Републик", що бажають під цією назвою тримати стару російську імперію, не розуміють того, що центорм того Союзу треба зробити не Москву, а Київ і ґеґемонію віддати в руки духовно дущій українській расі. А як того не станеться, так на цілі століття в будуччині бути Україні у різанині з Москалями, бо це не „куркульство", а духовна зверхність наша не дає нам підлячи духовій низ чості з півночі.

Та за моїх юнацьких літ цього з нас ніхто про те не думав. Будучи у життю нетерті, ми бачили того ворога, був перед очима. Першими були учителі „обрусителі". На 18 учителів нашої ґімназії таких ревних „обрусителів" було тільки кількох. Цікаво, що Москвин Підковщиків був меншим україножерцем, як вчитель московської мови недоцапок Семферовський. Тому, що гнет московщини має своє центро на півночі у Петрбурзі, ми дивились на московську північ, як на джерело всього нашого лиха, а на захід до Варшави, доЗахідної Европи, до Америки, як до країн святої волі. Я був так тим пересякнутий, що як мій батько одного разу вернув з Петрограду і сказав мені: „Ви, українофіли, ненавидите Москалів, думаючи, що від них гніт українській нації, але я тобі кажу, усі уряди у Петербурзі переповнені нащими таки Українцями, Ляхами та Німцями — ось хто Україну поклав в домовину", — я на ці слова батькові звернув мало уваги. А в дійсності це була свята правда. Ще Шевченко перед 50 роками бачив у Петербурзі тих „теж малоросів", про яких писав: „Помагайте, недолюдки, Матір роспинати."

І в теперішній боротьбі за національне визволення Українського Народу, нам треба усе памятати, що Москвини, яко нація, від нас духовно і культурно нижчі і як ми свою духовість будемо далі розвивати, основуючись на Христовій науці, нам не їх боятися а Варшави. Та стаючи суцільним українським муром проти ляцької напасти, несміємо понижуватись перед Москвинами. нам христіянам, противна думка роспочаття українського імперіялизму", та коли Москвин не схоче від нас відчепитись, так Москва піде за Києвом.

З других націй, що мені довелось здибатись за моїх юнацьких літ на Полтавщині, — це були Німці. Їх було між нами трохи. Тримались ці зайди також згорда, але ці вже мали хоч чимсь над нами вивисшуватися. Були це здебільшого вчені огородники, механіки, та майстри а також і учителі у ґімназіях. Від

Царя Петра Першого Німці всіма силами пхались до Росії зробити її своєю кольонією, що їм було урвалось аж за цієї світовії війни. У поневоленню України, починаючи від того як Петро та Німкені цариці Катерина Друга німецький розум царських наймитів багато працював на наше знищення.

Ми, ґімназісти, знали тільки за Москалями зневажати Німців, співаючи зан ними таку дурну пісню як: „Німець, перець, ковбаса," а зацікавитись їхнім знанням та собі від них розуму позичити, того у нас не було. Ми легковажили лекції німецької мови, і з нас ніхто не скінчив ґімназії з знанням її.

Було кільки у нашім місті Німців лютеранської віри. До них часом приїздив їхній пастор, але для нас не було жадної цікавости зайти на лютеранську відправу, тай лютеранським пасторам було заборонено урядом проповідати до не-лютеран. Що там на Низу (як у нас звуть полудне)., у німецьких осадах нащі заробітчани набирались світла Євангенії мені, недбаючому про жадну релігію, і до голови не приходило.

(Далі буде).

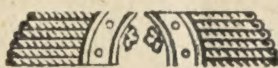

Різдвяний Подарунок

Перший Український Просвітно-Економічний Конґрес, що відбувся у Вінніпеґу 12-14 грудня має величезну історичну вагу в життю української еміґрації в Канаді. Це показчик громадянської достиглости, це зворот на нові шляхи у нашім просвітнім та економічнім, а також політичнім життю. Українці в Канаді стягаютьюся докупи, витворюють провідний осередок і згоджуються за його проводом однодумно і одностайно поступати. Дійсно цей Конґрес буде найкращим подарунком на це Різдво для канадийських Українців.

Але цей Конґрес не тільки порушує справу просвіти та економії, він звертає увагу нашому народові на потребу, пекучу потребу релігійно-морального виховання:

„Зваживши, що основою характеру людини є її релігійно-моральні прінціпи, отцей Конґрес підчеркує вагу морально-релігійних засад у вихованню і закликує цілу українську суспільність в Канаді, а головно просвітні й учительські орґанізації, до того, щоб як-слід подбали про релігійно-моральне виховання молодого покоління."

Ця резолюція означає, що минули ті часи, як ми **не розуміючи ваги релігійно-морального виховання**, занедбували та нищили наше молоде покоління в Канаді, лишаючи його без знання Бога та Його закону чеснот у світі. Дух релігійного відродження торкнувсь Бога та Його закону чеснот у світі нашого українського життя глибоко і широко. Між головами того Конґресу бу-

ло багато мужів, котрі перед пятнадцяти роками узнавали себе анархистами, соціялістами та радикалами, ну тай безбожниками, а тепер вони стають проводорами до Бога.

Тепер росходиться, щоб цю ухвалу Конґресу дотично релиґійно-морального виховання нашої молоді перевести у життя від кінця у кінець Канади. Резолюція накликує цілу українську суспільність, а особливо просвітні товариства та учителів до цього діла. Але Лев Толстой каже: "Невіруючий не може зробити другого віруючим." У потребу релиґії багатьох вірять, що самі про релиґію не дбають. Є безвірні батьки, що знають, що з дітей виростуть добрі люди, коли будуть виховані релиґійно; є молодики, що шукають релиґійної дівчини, сподіючись, що така буде чесна і буде вірною жінкою; є такі, що у зносинах громадянських, гандльових, тощо, дивляться, щоби ті люди, з котрими вони заходяться були релиґійні, бо це запевнює, що їх ті не ошукають; є такі політекери, що хоч самі віри не мають, але за тим, щоб нарід був релиґійним, бо тоді лекше провадити державою (приміром більшовики і „Жівая Церковь"). Отже багатьох за тим, щоб усі від дітей аж до дорослих були релиґійні, були Христіяни. Тай ми за тим, бо тоді між нами буде більше правди, любови, вірности, певности. Томуж і Конґрес ухвалив, щоб відтепер українські діти в Канаді були виховувані у Христовій Вірі, це вже саме, щой і в чеснотах.

І дуже можливо, що ми усі,як український загал, так і поодинокі наші просвітні товариства та учителі візьмімось від тепер до вщеплювання релиґії в наше молодше покоління Та знаючи многих з нас, знаючи релиґійне недбальство не в однім з наших товариств національно-українських, не большевицьких, не гр. католицьких, варто їм завдати запит: „Коли релиґія добра для дітей, для дівчат, для жінок, для політики, для будови держави, для перепровадження всіляких громадських стосунків, — чи ж не добра вона і для тебе, брате-сестро, для вас самих?

Конґрес дав поклик братись до релиґійного виховання нашої молоді, і певно многі візьмуться до виконання того поклику, але вони мусять перше застановитись над самими собою: „Чи я вірую в істнування Бога? чи я знаю, що закони чеснот (Морали) істнують у світі психічнім так само, як і закони фізичні у світі матеріяльнім? Чи я знаю Христа-Спаса у Його науці? Чи Христос перебуває у моїм серцю? Чи я відчуваю цілим іствомом моїм, що поза Христом неволя тьма і смерть? Чи я розумію, що це наше туземне істновання в тілі глині лише розвиток у життя вічне? Чи я розумію, що найголовніще це дух, і що духові має бути підвладне тіло наше, а не навпаки?" Давши собі відповідь, що знаю це і вірую в це, можуть поодинокі члени нашого громадянства, або й цілі товариства братись до релиґійного виховання нашої молоді. З того буде хосен, бо Дух Божий буде в тій роботі. А хто візьметься до релиґійного виховання, не маючи сам жадної віри, тому радимо і не зачи-

нати. „Невіруючий не зможе зробити другого віруючим.” Душа людська чує відразу чи той, що благовістить Христову науку, вірує в те що говорить, чи ні. Як батьки будуть казати дітям молитись, а самі ніколи до молитви не стають, діти пропали! Вони відразу відчують лицемірство своїх родичів і для них релігія стане тягарем, який вони покинуть лиш виростуть, і в світі побільшає поломаних душ. Така сама наука усім тим, що хочуть, щоб другі люди були чесні. Будьте ви перші чесними, релігійними! Учителю, адвокате, священику, докторе, уряднику, політику, бизнесмене, склепарю — хочете, щоб ті, з ким ви маєте до діла, були релігійно-чесні, **насамперед самі піддайтеся Спасові-Христові!**

Справді це дорогоцінний різдвяний подарунок дав нам Перший Український Просвітно-Економічний Конґрес у Винніпеґу, бо це показчик звороту нашого народу до Бога А цей зворот витворить в нас Українцях взаємне довірря, братерство та однодушність і одностайність. хто нас поневолить, як з нами буде Бог наш?

Той Конґрес у Вінніпеґу звернув увагу на релігійно-моральне виховання нашої молоді, але маймо надію, що незабаром той час, що український нарід зїдеться на ще більший Конґрес і на нім проголосить, що він у вірі в Бога та в науці Христа-Спаса бачить єдиний розвязок українського питання, та що кожна українська голова має схилитись перед Вселенним Розумом, та кожне українське серце має „любити Бога понад усе’.

М. Костомарів.

Книга Буття Українського Народу

1. Бог сотворив світ: небо і землю та сповнив усякими животинами і поставив над усим творивом людину і приказав їй плодитись і намножуватись і постановив, щоб людський рід поділився на роди племена, а кожному родові і племену дав країну для життя, щоб кожний рід і кожне племено шукало Бога, котрий від людини не далеко і покланялись би Йому усі люди і вірували в Него, і любилиб Його і булиб усі щасливі.

2. Але людський рід забув Бога і віддався діяволові, і кожне племено видумало собі богів, і в кожнім племену роди повидумували собі богів, і стали за тих богів битись, і почала земля зрошуватися людською кровю, засіватися попелом та кістками, і на усіму світі світі сталось горе, і злидні, і хороба, і нещастя і незгода.

3. І так покарав людей справедливий Господь потопою, войнами, пошестями, а найгірше, неволею.

4. Бо єдиний є справдішний Бог*) і єдиний Він царь над людським розумом, а люде, як поробили богів, то з тим укупі поробили богато і царів, бо як у кожній місцевості був свій бог, так у кожній місцевості став і свій царь, і стали люди битися за своїх царів, і ще гірше стала земля поливатися кровію і засіватися попелом та кістками; і збільшувались на світі горе і злидні та хороба, нещастя і незгода.

5. Нема другого Бога, тільки оден Бог, що живе високо**) в небі, всюдиприявний своїм Святим Духом; і хоч люде наробили собі богів в подобині звірів і людей з їхніми пристрастями і пожаданнями, але це не боги а тільки пристрасті і пожадання; а володів людьми отець пристрастей і пожадань чоловіковбивця, — діявола.

6. Немає другоо царя, тільки оден Царь, небесний Утіщитель; хоч люде і поробили собі царів зі своїх братів-людей з пристрастями й пожаданнями, та це не були справдішні царі, бо царь, себ-то управитель над усіма, повинен бути розумніщим та справедливіщим та справедливіщим над усіх; а розумніщим і справедливіщим є Бог і тільки Бог; а ті царі з пристрастями та пожаданнями... І рядив над людьми отець пристрастей та пожадань чоловіковбійця, — діявол.

7. І ті лукаві царі повибирали собі з людей таких, котрі були дущі або їм потрібніщі і назвали їх панами, а других людей поробили їхніми невольниками; і збільшились на землі горе, злидні та хороби, нещастя та незгода.

8. Два народи в світі були найдотепніщі: Жиди та Греки.

9. Жидів сам Господь обрав і післав до них Мойсея, і вложив їм Мойсей закон, котрий одержав від Бога на Синай-Горі, і поклав, щоб усі вони були рівні, щоб, не було царя між ними, а зналиб одного Царя, Небесного Бога, а порядок давалиб їм судді, котрих нарід вибирав власними голосами.

10. Але Жиди обрали собі царя, неслухаючи святого старця Самуїла, і Бог тоді показав їм, що вони не гаразд вчинили, бо хоч Давид був найкращий з усіх царів на світі, однак Бог його попустив у гріх, що він відобрав у сусіда жінку; сеж так було, аби люде зрозуміли, що хоч яка буде добра людина, а як стане самовдадно панувати, так зледащіє І Соломона, мудріщого понад усі люди, Бог попустив у саме найбільше — ідолопоклонство, аби люде зрозуміли, що хоч яка буде розумна людина, а як стане самовладно панувати так одуріє.

11. Бо хто скаже сам про себе: „Я найкращий над усіма і розумніщий над усіма і усі мусять мені коритись, і за пана мене уважати і робити те, що я загадаю," той грішить первородним гріхом, що погубив Адама, коли він слухаючи діявола, забажав вирівнятися з Богом і здурів; той нв віки уподобить

*) Дивись „Критика богослужебних книг".

**) Це лише „поетичний" вислів, бо Бог в дійсности сповняє собою цілу вселену.

ся самому діяволові, котрий сам захотів стати рівний Богові і упав у пекло.

12. Єдиний бо Бог і єдиний Він Царь, Господь неба і Землі.

13. Тим і Жиди, як поробили собі царів і забули єдиного Царя Небесного, зараз відпали від справдішнього Бога і почали поклонятися Ваалові та Даґонові.

14. І покарав їх Господь: пропало, і царство їхнє і усіх їх забрали у полон Халдеї.

15. А Греки сказали: „Не хочемо царя, хочемо бути вільні та рівні."

16. І стали Греки просвічені над усі народи, і пішла від них наука мистецтва і любомудрість, котрі тепер і ми маємо. А це сталось тому, що у них не було царів.

17. Але Греки не зазнали правдивої волі, бо хоч відреклись земних царів та не знали царя небесного і вигадували собі богів; отже царів у них не було, а боги були, тому вони на половину стали такими, якими булиб, колиб у них не було бовванів, а зналиб вони небесного Бога; бо хоч вони богато ґоворили про волю, але в них вільними були не усі, а тільки одна частина народу, а рештаж були невільниками, отже, царів у них не було, а паньство було; а це все одно, якби у них було богато цариків.

18. І покарав їх Господь: бились вони між собою і дістались в неволю спершу під Македонців, а потім під Римлян... Отак покарав Господь людський рід: що найбільша частина його, сама просвічена, дісталась у неволю до римських панів а потім до римського цісаря.

19. І став римський цісар царем над народами і сам себе назвав богом.

20. Тоді зрадів діявол і все пекло з ним. І сказали в пеклі: „Оттепр уже наше царство: людина далеко відступила від Бога, коли один назвав себе, і церем і богом."

21. Але тоді Господь, Небесний Отець, змилосердився над людським родом і післав на земля Свого Сина, щоб показати людям Царя і Господа.

22. І прийшов Божий Син на землю, щоб показати людям правду, щоб та правда визволила людський рід.

23. І навчав Христос, що всі люде собі брати і ближні, що всі повинні любити насамперед Бога а потім одно-одного; і тому буде найбільша шана від Бога, хто хоче бути першим між людьми повинен бути всім слугою.

24. І сам на собі приклад показав: Був Він розумніщий і справедливіщий над усіх людей, себто, був Царем і Господом, зявився не в станновищі царя і пана а народився в яслах, жив у злиднях, набрав учеників не з панського роду, не з учених філософів, а собі звичайних рибалок.

25. І став нарід пізнавати правду і злякались фільозофи і люде римського імператора, що правда випливає на верх, а за правдою прийде воля, а тоді вже не буде так легко дурити та мучити людей.

26. І осудили вони на смерть Ісуса Христа, Бога Царя і Господа, і перетерпів Ісус Христос обпльовання, поличники, биття, хрест та по-

гребення за волю людського роду, через те, що хотіли приймити Його яко Царя і Господа, бо мали свого царя Кесаря, що сам себе назвав богом і пивався людською кровію.

27. А Христос ,Царь, свою кров пролив за вілю людського роду і лишив навіки Свою Кров на оживлення вірним. І воскрес Христос третього дня і став Царем неба і землі.

28. Ученики Його, убогі рибалки, розійшлися по світу і проповідували правду та волю.

29. І ті, що приймили їхнеслово, стали братами між собою, без ріжниці чи були перше панами чи невольниками, фільософами чи невченими, усі стали вільними через кров Христову, котру однаково приймали і просвітились світлом правди.

30. І жили християне братством, усе у них спільне, і була в них обрана старшина і ті старші були всім слугами,бо Господь так сказав: „Хто хоче бути першим, повинен бути усім слугою.”

31. Тоді римський цісарь, і пани, урядники, і всі їхні челядники і фільозофи підвелись супроти християнства і хотіли викорінити Христову віру; і гинули Християне: їх, і топили, і вішали, і в чверті рубали, і пекли, і зелізними гребінками скребали і инщі тьмочисленні муки їм завдавали.

32. А віра Христова не зменчувалась, бо чимгірш цісарі з панами лютувала, тимбільше ставало віруючих.

33. Тоді цісарі з панами змовились і сказали поміж собою: „Уже нам не викорінити Християнства: „Ходімо на хитрощі, приймімо його сами та перевернемо навчання Христове так, щоб нам добре було здуримо нарід”

34. І почали царі хреститися і казали: „От бачите, можна бути і християнином і царем нараз.”

35. І пани охрещувались і казали: ,,От бачите можна бути разом і християнином і паном”.

36. А на те не зважали, що ще замало, щоб тільки назватись, бо сказано: „Не кожний кажучий, Господи, Господи, увійде в царство небесне, але сповняючий волю Отця мого, що на небі.”

37. І піддурили архиереїв, і попів і фільозофів, а ті й кажуть: ,,Справді воно так, атжеж і Христос сказав: ,,Віддайте кесарево кесареві, а Боже Богові”, а апостол говорить: „Всяка влада від Бога”. Так уже Господь встановив, щоб одні були панами та богатиряма а другі були убогі та невольниками.”

38. А казали вони неправду, бо чоч Христос сказав: „Віддайте кесареве кесареві”, а це тому, що Христос не хотів, щоб були бунти та незгоди, а бажав, щоб мирно та полюбовно розширилась віра та воля, бо коли християнин буде віддавати нехристіянському кесареві кесареве, себто платити податок, податок, сповняти закони, то й кесарь, приймивши християнську віру, повинен зректись свого кесарования, бо він тоді, будучи першим, повинен бути усім слугою; і тодіб не було кесаря, а бувби Один Царь, Господь Ісус Христос.

39. І хоч апостол сказав: „Всяка влада від Бога" та не є вона те, що кожний, хто захопив владу, був від Бога. Уряд, і порядок і управа повинні бути на землі;так Бог постановив і це влада від Бога, але врядник і правитель повинні підлягати законові і громаді, бо і Христос сказав судитися перед громадою; а як врядник і укравитель перші, то й повинні бути слугами і не личить їм робити те, що їм забагнеться, а те, що постановлено в законі, і неличить їм величатися та пишатись а личить їм жити просто і працювати для громади пильно, бо їхня влада від Бога, а самі вони грішні люде і самі останні, бо всім слуги.

40. А це ще гірша неправда, буцім установлено від Бога, щоб одні панували та збогачувались а другі були у неволі та вбогими, бо не булоб цього, колиб люде приймили щиру Євангелію: пани повинні пустити на волю своїх кріпаків і стати їм братами, а богатирі повиннінаділити вбогих, щоб і вбогі стали богатими; якби на світі була християнська любов у серцях, то таксамо добре як і йому.

41. І ті, що так казали і тепер кажуть і перекручують Христове слово, ті відповідять у День Судний. Вони скажуть Судді: „Господичиж не в Твоє імя ми пророкували? А суддя скаже: „Не знаю вас".

42. Таким толкованням зіпсули пани та вчені християнську волю.

(Далі буде).

***) Ця стаття була писана ще за часів панщини на Україні.

Н. Б.

ГОЛОС З ВИСОЧИН

Дванадцятий Виклад.

„Хто мене видів, Отця Видів".

Небо не є якимсь окремим місцем, куда-б ви мали пійти, воно 1) якраз там де ви тепер є. Ви можете увійти до неба **тепер.** Добрі мужі тажінки знаходили небо і ввіходили до него. Зараз після цього для них „Все (?) було добре." Вони перестали спішитись, бо мандрівка їхня скінчилась. Вони вже не путниками і нечужинцями, але дітьми сталися у батьковім домі. Як ви увійдете до неба тоді зрозумієте в пробудженню, що не було у вас ніякої мандрівки ані широких просторів, котрі ви бачили в сні життя. Ви є там де ви завжди були — вдома, живі, (3) навіки. Ви не відлучені від нікого, кого любите анні віднічого доброго, що ваше. Прийти до неба, означає, піднес-

тись до висшого пізнання Бога і в цьому пізнанню та почуванно ми справді маємо при собі всіх людей кого тільки любимо, ті що розлучились з тілом часто стоят близько вас і розмовляють з вами як ви їх любите. Те що ви називаєте смертею, не розлучає вас з вашими любими, а навпаки, ще близше лучить вас докупи. Неможливо є вірувати в віддаль і просторінь на духовній области. Дух не знає віддалі ані простороні; він нічим не обмежений і не знає ніяких перепон. На духовному плані (области) закон про всіх однаковий; про тих що іще в тілі і тих, що вже скинули з себе тяготу тіла. Тіло, ніщо, і тілесний розум (4) неможе принести ніякого добра.

Дякуйте Богові за тайний подвиг наш на землі, що неначе той сік в деревині наливає життям найдальші галузки та лисочки.

Це знання відчиняє вам двері до величної свободи (6). Невільники виходять на волю (7) старі кайдани духа тріщать; стіни й загороди старих забобонних віроісповідань розвалюються.

Не зневіряйтесь, Бог переможе у вашій борні (8) не підтягайте за собою кайданів; — киньте їх. Піддайтеся тому голосови, що найкраще відзивається на дні вашої душі ірозсилає здоровля та благословення крізь кожну частинку вашого тіла, як тільки ви щиро бажаєте того.

Ціле людство піднімається на висшу область. Це діло нині робиться між вами. Небо радується що вже іви зачали пізнавати свободу синів і доньок в домі Отця. Свідома ваша сполука з Богом становить ціле ваше спасення. пізнання тої правди, що Бог і люде а з ними й ви, становите **єдність** — це ті відчинені двері на волю. Ісус прийшов показати вам вихід, бо Христос є Дорога.

Бачу, ви ще не зрозуміли мене, що це таке розум а що думка. Це дуже широкий предмет. Подам тільки головні точки: Тілесний розум, це делікатне знаряддя (середник) дя передачі духовних правд. Він рівнож приймає і передає вам неправду — відлуку — а він повиненби бути досконалим струментом тільки для одного правдивого думання. Він набираєсь знадвірного неправдивого думання тоді, як і поповиненби приймати свою поживу тільки з найвисшої комори; правдивий хліб життя, та правдиву кров то єсть, від Христа (9). Ця сила (розум) керує всіма 10) тілесними членами, всіма змисловими понят-тями, всіма неправдивими думками і проникає кожну часть тіла, кожна одробина вашого тіла мусить бути під його контролею, бо інакше 11) рука, або нога, або мізок взявби над вами верх, і котра небудь одна часть тіла допровадилаб вас до нещастя — як-би розум дав її волю. Ваше велике нещастя, коли ви почуваєтесь окремо від Бога. Прошу вас не бороніть Христови 12) взяти верх над вами це премудрість, це любов, це обєднання з Богом і людьми. Хай ця думка жиє в вас і керує вами, хай вона неначе електрична струя переповнить ціле ваше тіло, хай вона буде Господом і

Князем. Хай силою її навіть сухі кости сполучаться і 13) знов оживють.

Так треба вам умерти для гріха і для почуття розлуки з Богом а жити Христом для Христа 14). Ви зрозумієте це тільки вашим серцем.

1) Лука 17-2; 2) 2. Царів 4-26; 3) Одкр. 1-18; 4) Гал. 5-19, 21; 6) Рим. 8-21; 7) Лук 4-18 8) 1. Самуїл. 17-47; 9) Йоан 6-53 10) 2. Кор. 10-5; 11) 1. Кор. 12; 12) Фил. 2-5; 13) Езек. 37; 14) Рим. 7-11.

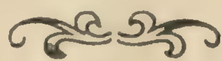

М. Х.

Дещо з мало-знаного

„Полюби Господа Бога твого усім серцем твоїм, всею душею твоєю і всім розуміння твоїм. Це перший і найбільший заповіт. І другий подібний йому: Полюби ближнього твого, як самого себе. На цих двох заповітах усей закон і пророки держаться"

Ці два поділи прінціпів заповіту заключають в собі дві великі підвалини життя. У цих двох прінціпах знаходиться і таємниця „Кабали". Слово кабала значить звязувати докупи. Загадочність Кабали (кабала, кабель) загадочність або мистерія сполуки Бога та людини, таємниця, в котрій пожертвовання старим життям така цілковита, що само-особистість людини стає знищена — це жертва для забезпечення вступу в життя з Богом.

Прагненням людського життя буде осягнення безсмертного стану, через котрий вступається у вічний стан. Вічне життя для тих, хто прагне безсмертности. Це значить, що для тих, хто прагне безсмертного стану, буде дано вічне життя. Безсмертність — це стан архи-натурального життя, в котрім роздвоєння буде сполучено в одно тіло, не лише один дух.

Спас Ісус Христос (Сімя Людини) від Бога, Невіста і Жених у однім, звідціля соєдність, був перво-плодом такого істнування в Сині Божім. Він мав внутрі себе життя людини, котре восходить, або йде вверх (анад), і життя істоти, котре низходить, йде вниз (катод). То була та подвійна тенденція і можливлсть, котрі зробили Його безсмерт тною людиною в Його видимім і намацанім життю.

Безсмертність означає обоє — життя і смерть. У Жидів це істнування буде станом „Девахан". Той стан обоє разом — матеріяльний і Девахан буде посередним станом межи двома земськими життями.

Слово **дева** означає знищити, а слово **хан** означає будувати. Слово девахан включає в собі два обозначіння — смерть і життя. Воно майже одно й то саме із словом без-

смертність; у котрім буде і життя і смерть та вказує стан людини (архи-натуральний), в котрім вона відходить з цього світа не зіпсутою, себто без розкладу тіла. Девахан — це положення, через котре і з якого абсорпція в Нірвану досягається.

Візьмім тепер жидівську дістензацію як один космос (порядок земський, себто жидівський світ) та християнську діспенсацю ві порядку часової консекуції (зміни), себто один вік заступаючий, або зміняючий попередний, як другий. Жидівський Вік був би як один земський стан, а Христіянський Вік, наслідуючий земський стан. Посередний стан був би матеріяльний стан архи-натуральної людини Спаса Ісуса.

Всі душі Жидівського Віку, котрі жили в тілах жидівського народу протягом Жидівського Віку та котрі споглядали на Сина людського як на їхнього збавителя, малиб воскреснути в Гсподі Ісусі, як посередний стан їхнього буття.

Аналіза та етимологія терміну девахан не лишає сумніву, що до факту, що це прикладається до стану безсмертности у тілі. Будизм був так страшно і доганно зле-пояснений модерними Блаватськими, як і Христіянство покалічене модерним Християнством. Теософія не має нічого практичного.

„Той хто побідить, буде наслідником і Я буду його Богом і він буде моїм сином".

Ми часто бачимо старих Жидів, спокійних, з ясним спокійним лицем і все з книжкою в руках. Вони все читають і читають та щось ґуркочуть. То вони приготовляють себе до переходу у стан Девахан, а потім і у вічне життя. Придивіться зрозумійте. У буддійців (Китайці, Індуси) той стан називається Нірвана.. У Христіян — Царство Небесне у Спасі Ісусі Христі.

Епископ Н. Н.

Релiґiйний рух на Українi

(Продовження)

В релiґiйнім русі на Україні від початку і до Всеукраїнського Собору 1921 р. увага громадянства була найбільше звернена на здобування церковних будинків, на заступлення старо-славянської мови в церковно-релiґiйних відправах українською та на визнання української Церкви автокефальною. Після ж Собору, майже до Великих Микольських Зборів у 1923 р., громадська увага ще в більшій мірі стала кружляти коло акту утворення цим Собором самостійної, своєрідної для української Церкви Єрархії. Одні витали той акт з радощами, а другі виступали супроти него. Попередня, нескінчена ще боротьба, таким чином, накинула но-

ву боротьбу.

Ця нова боротьба роспочата самими ж поборниками Єрархії греко-російського походження. Вони обізвали цей акт у своїй відозві „лицедійством” та „самосвятством”. Прихильникам нової Єрархії у новій Церкві лишилось відмовчуватись. Були, правда випадки, в яких годі було мовчати, особливо в прилюдних релігійних диспутах, в безлічі запрактикованих на Україні. Тут, в разі потреби, зауважалося, що лицедійство якраз і є не в українській Церкві, а в Церкві греко-російській, де висвята кандидатів у священичий стан провадиться без участи віруючих, як в обранню тих кандидатів, так і в самім чині постригу їх духовенство висвячувалось духовеньством же, а не громадою вірних.

Однак треба сказати, що підчас відмовчування дотично нової Єрархії зявилась, яко оборона від того лихословія, брошура „За Церкву Христову Громаду, проти царства тьми. Вірний Володимир Чехівський. Видання Всеукр. П. Ц. Ради. Року 1922, Київ”. У цій брошурі на 52 сторінках автор ґрунтовно доводить безблагодатність російської претендуючої на апостоличність Ерархії та ще з більшою підставностею стверджує благодатність новоутвореної Єрархії. Ця брошура у протязі короткого часу стала відома усій так чи инак віруючій Україні. Враження було зроблене нею глибоке до надзвичайности. У відповідь на неї ніхто з творців відозви не спромігся щось подати, хоча якийсь протоєрей Григорович у своїй брошурці „Лжеєрархія Ліпковцев” і силкувався якось чимсь захистити греко-російську апостоличність, а не міг того діпняти і, покликуючись на підстави визначені уброшурці Чехівського, ще більше підніс величну вартість твору Чехівського, а дуже понизив свій власний, роблячи попри решту нісенитниць свої нельоґічні висновки з власних посилок.

Далі по Україні почав росповсюджуватись лист новгордського протоєрея Красніцького. Цей лист починається словами: „Я восторжонно рад усему, що сталось у Києві, і далі математично доводить, що „на жадного з епископів не злялось стільки благодати, як на Липковського”. Кінчиться той лист увагою, що нова українська Церква нітрохи не вадить старій, бо обидві, мовляв можуть „провадити співжиття, як у Англії, приміром, де три Церкви співживуть собі свобідно.” Значного зворушення у громадянстві нашім цей лист не зробив, а розбуркати розум у співчуваючих тай в шкодячих новій українській Церкві розбуркав: одні уважали його яко „примазування” до нової Церкви, а иньші за лукаве зневажання її. Були й такі, що зазначили: „Чи вже й так сміливо можна думати?”

Нарешті заходи проти „самосвятів” і дотично їхньої оборони набирають прилюдного напруження. Почали ширитись чутки, ніби незабаром має бути у місті Харкові зїзд, який визнає взагалі православну Церкву на Україні автокефальною обовязково, аби знищити автокефалію „самосвятів”. Ті

чутки довго кружляли поміж нашим громадянством і в ріжні тони зворушували його. Прийшов нарешті і сам той Зїзд*). У № 40. „Пролітарської Правди" пишуть: „На вечернім засіданню 13-го лютого був вислуханий доклад преосвященого Олександра, викарія харківської Епархії, про автокефальну Церкву на Україні, у котрій він зясував історичні та канонічні підвалини проголошеня автокефальної української Церкви, та ріжниці його від автокефалії липківщини та екзархистів. Вислухавши той доклад, зїзд приймив одноголосно слідуючу ухвалу: „Розуміючи відвічні ріжниці національного складу життя на Україні та випливащче з того повне право православній Церкві на Україні на самоозначення що-до задоволення релігійно-церковних потреб віруючого українського народу, а враз з тим щоб загамувати нездорову самосвяцьку шовіністичну автокефалію, зїзд признає і проголощує Православну Церкву на території України, Криму та Галичини автокефальною. І для здійснення самоуправи, маюча свою, незалежну, українську, вищу церковну управу, існуюча у живих братерських канонічних зносинах з російською православною церквою і російською вищою церковною управою і з усіма православними автокефальними церквами, яко частинами Єдиної Православної Апостольської Христової Церкви".

*) Зїзд старо-російських попів, що звуть себе „обновленцями".

Потім була вислухана резолюція дотичного докладу протиєрея В. Шаповалова:

1. „Тому, що Тихонівщина всіма силами намагається зруйнувати справу церковного обновлення, чим вона спричинює кривду Христовій Церкві, — провадити з нею вперту і невпинну боротьбу. Священнослужителів, непризнаючи ВПУ. і ЕУ. і місцевого епископа, наставленого ВЦУ. на випадок їхньої впертости увільняти від посад, яко тих, що відкололись від Церкви, заборонити черцям, що полишили монастирі, відправляти по церквах без дозволу настоятелів.

2. Постановити супроти Липківської автокефалії українську автокефалію Православної Церкви.

3. Доручити будучій всеукраїнській ВЦУ. спорядити для майбутнього всеросійського собору умови дотично зєднання з Православною Церквою відпавших від неї автокефалістів, самосвятів липківського напрямку.

4. Для боротьби з напастею відносно Живої Церкви, видати від імени зїзду відозву зясованням дійсного змісту зазіхань та завдань обновлень ческого руху.

5. Видати спеціяльне число журналя у двох мовах з низкою статей дотичного проґрамових питань.

6. Написання відозви поручати комісії, в склад котрої вибрати Протоєрея В. Шаповалова, Прот. В. Коваленка і еп. Павла Погорілка, — і

7. Редаґовання спеціяльного числа журнала доручити професорові протоєреєї І. П. Хвилевському і професорові В. Білоликову„.

Отак чутки сповнились, і настрій у громадянства обох кол підіймився вище.

Іще до появлення цих „ухвал" у друку, підчас лише одних чуток про них, ромадянська українська думка уважно зупинялась над запитанями: Чого саме отак настирливо хоче накладати свою руку на релігійне життя Українця стара російська благодатна Єрархія, чого це їй здається „хорою шовіністичною автокефалія самосвятів (резол. 1-ша)? Чого так їй припадає клопотатись про умови поєднання з тими самосвятами липківського напрямку (р. 3), а за инші доктрини других напрямків, які з революцією, невпинно в „старих" парохіях збільшуються, їй байдуже? Чи не тхне воно політикою, та й шовіністичною? І врешті, чи не шкірне (висловлюючись по теперішньому) тут питання для цієї непрошеної дбайливости старої єрархії? У застановленнях над тими питаннями зацікавлене громадянство прийшло до зрозуміння, що непорушний у „благодатного" духовенства принцип міцного тримання благодати після права спадкоємства — від апостолів, це принцип матеріяльного ним визиску для кастового верховеньства; це, таким чином, принцип „плоти і крови", а не від Отця Небесного, — Мат. 16:17. Втой час як принцип благодати, безпосередньо Божої благодати, без жадного права на спадкоємство, при участи такого **найвищого органу, як громада вірних (Церква),** а не патріярх чи синод (повідай церкві, а не патріярхові, — Мат. 18:17), буде прінціпом без задного натяку на якесь монопольне право на благодать і кастове самовивисшення .Отже з цього міркування виходить ,що хороба, та ще й застаріла хороба, загніздиась у старій єрархії, і від неї, хоч і тяжко, а треба українській людності гоїтись, без послуг з боку хоча б і безпосередньо, а не спадкоемству, уповажених від апостолів лихі насьлідки чого перед очима цілого світа) і без клопотів про оздоровлення старої Єрархії.

З огляду на це, український нарід у своїх про себе клопотах на варті коло вчиненої ним справи церковно-визвольчого руху ставить себе самого, винісши на чоло своєї справи ВПЦ Раду і доглядаючи за її працею двічі на рік, для чого й утворює Великі Весняні Збори Микольські та Великі Осінні Збори Покровські. Відпоручники українського віруючого люду на Микольських Зборах у 1922 р. уже урахували, після освідомлень з „доповідів з місць", і по розгляді праці „Малої Ради", що потрібна дбайливість народу самого про себе, бо звязати Бога спадкоємною благодатею ніколи і ніяк неможна. Урахувуючи це, збори зауважили, що пора прийшла, звернути увагу нестільки на побільшення парохій, скільки на внутрішню вартість парохій, уже визнавших для себе необхідність триматися нової Єрархії.

Покровські ж Збори 1922 р. у цім завданню надто поставились уважно до справи оновлення (як що не новонародження) **своєрідної віри,** достойної кращого, ніж є, стану свого життя, чим наче попереджу-

вали Збори, п. 2-ий вищенаведений ухвал обновленчеського Зїзду."

В осягненню цього завдання, ті Збори взяли під свій розгляд працездатність у цім завданню усього складу Малої Ради дотично вимогам часу. Наслідком того до Малої Ради було додано ще декілька осіб з зазначенням, що час засобів випробуваної Морозовщини та орґанізаційних здібнощів Єрархії минає, а настає час яскравіще піднести провідну ідею українського культу не лише по містах, а й по селах.

Творчість культова і праця в зазначенім напрямку у парохіях, — це й буде черга часу в культовім зрусі українського народу.

Павло Крат.

КРИТИКА БОГОСЛУЖЕБНИХ КНИГ

(Гр. католицьких, православних, протестанських.)

Передімною два молитвеники. Один гр. католицький, чисто уніяцький, а другий православний. Уніяцький має назву „Молитвенник", виданий за дозволом митрополита Андрія, у Львові, в році 1909. Другий зветься „Православний Молитвеник", склав проф. Іван Огієнко, виданий з дозволу та благословеньства еп. Діонисія Кремінецького. Уніяцький „Молитвеник" видано українською фонетикою, мова подекуди українська, а здебільшого церковно-славянщина; так само Літурґія св. Ів. Златоуста українськимм правописом, але в церковно-славянській мові. „Православний Молитвеник" для шкіл початкових мовою церквно-славянською й українською" призначений для шкільного вжитку і тому геть коротчий від уніяцького.

Перичитавши обидва ті молитовника, я виніс з того читання таке враження, наче я опинився у височезній божниці поганського капища, оточеної з усіх чотирох боків грубезними, зимними, понурими камяними колюмнами, а перед мене на золотім стільці сидить камяна постать, що головою своєю досягає стелі того капища, а я перед немю як мурашка перед слоном. Та постать дивиться на мене таким виразом, наче каже: „Я маю усе, що ти потребуєш... Але що ти таке для мене?" І на камених холодних плитах підлоги тієї божниці я бачу тисячі людей-мурашок, що у своїх потребах простягають до того идола свої руки і кричать: „Царю наш, Пане, Владико, Всемогутний дай нам того, що ми потребуємо!" А идол не поворухнеться. А там нижче, коло того идола ніг стоять болваньчики меньших богів. Покричавши до того високого боввана, ті прочани уда-

ються до тих меньших божків і прохають ще їх, щоб пімнулись за них перед тим невблаганим богом. Холодом, страхом, пониженням віє від того високого боввана, а дурнотою від тих меньших божинят.

Отаке враження роблят ті два молитовника на людську душу, що при звичаїлась бачити в Бозі свого любого Батька, котрий усе при тобі, усе тобою піклується, радить тобі, стримує від злого, направляє на добре котрий не сидить камяним боввaном на злотім стільці у темряві божниці, але чинить роботу життя та любови навкруги нас від найменщої щілки до найбільших сонячних куль у вселеній.

Правда, між молитвами та словами тих молитов де-не-де, як серед суворих поглядів судіїв подибується у сміх твого приятеля, так подибуємо там зворіт до Бога: „Отче". Це слово „Отче наш" наче щире злото загублене у купі намулу того молитовного многословя, про яке наш Спас каже: „Як же молитесь, не говоріть багато, як погани; бо вони думають, що за довгі молитви будуть вислухані."

Але звернімося до тих двох молитовників.

Починаються вони обидва тимиж самими словами: „Во імя Отца, і Сина і Святого Духа. Амінь." Ці слова нагадують нам Бога у початку дня чи якого діла, Бога у Його трох проявах батьківства, синівства та опікунства. Але в гр. католицькім молитовнику додано, що треба це славословя проказати **три раза.** Далі ми подибаємо приписи машинового повторення молитов і покільканадцять разів. А Христос каже; „Отець ваш знає, чого вам треба, перш ніж просите його." Це ж поганський безглуздий звичай „кричати до богів", повторяючи ту саму молитву покілька разів на всілякі „гласи".

Далі у „Православнім Молитовнику" іде „Молитва митарева": „Боже, будь милостивий мені грішному." Христос нас вчить, що Бог милосердний, любячий і благий Отець, чого ж ще просити щоб Він був милосердний, коли Він усе такий. Це тільки наш обовязок признати і приймити собі Отче милосердя, залишивши дорогу гріхів. Той митар, що ту молитву проказував (Лука 18:13) був Жид, він не знав про вітцівство Бога до людей, про Його милосердя, і йому та молитва увійшла, а не Християнинови, що вже знає Бога через Спаса Христа.

Тамже у „Православнім Молитовнику" стоїть третя до ряду, душу морозяча молитва: „Господи (себто Пане) Ісусе Христе, Сину Божий змилуйся надо мною грішним". Те „панькання" у назві Бога та Спаса Христа подибуємо у цілім св. Письмі. Але це значить, що Бог і Христос вимагають, щоб ми їх звали „Господами-Панами". Це Жиди були призвичаєні свого Бога звати Паном-„Адонаєм", і від того не змогли себе звільнити і апостоли Христові, навіть такий, як Павло, хоч у Євангелії виразно стоїть, що Спас вчить, щоб ми звали Бога Вітцем-Батьком, а Спаса своїм Другом: „Ви други мої, коли робите усе, що я заповідаю вам." (Іван, 15:

14); Спас нас зве своїми другами, а не слугами-рабами. Христос наш Спас, наш Друг, наш кращий Брат, бож і ми діти тогож Вітця Бога, що і Він.

У гр. католицькім „Молитвенику" тих двох повище наведених молитов нема, але стоїть подібного змісту молитва з одним цікавим додатком: „Молитвами сьвятих Отець наших, Господи (Себто Пане) Ісусе Христе, Боже наш, помилуй нас, І тут Спас виличається тим зимним рабсько-паньщезняним титулом, і і проситься Його бути милосердним, коли Він і так ним є. Але варто звернути увагу на слова „Молитвами святих Отець наших"; себто Авраама, Ісаака та Якова. Це ж родоначальники, чи вітці, жидівського народу, а не Українів, тай їхня святість не дуже свята, міряючи святість після християнського стандару святости (перечитайте життепис тих жидівських вітців) Знов молитов їх за нас перед Богом ми не потребуємо, бо Бог, любячий Отець, усе з нами, тай „єдиним посередником між Богом і людьми є Ісус Христос."

Потім в обох молитовниках славословя: „Слава Тобі, Боже наш слава Тобі." Певно і погани усіх діб і народів подібне славословя до своїх богів проголошували. Це добре плекати в напрямах в людях думку про славетність їхнього Бога-Вітця, але це треба робити у таких виразах, щоб вони думкою про Вітця-Бога підіймалися вище у чеснотах Його Дітей-Людей.

В обох молитовниках є молитва „Царю небесний". Це слово „Царю" псує цілий дух тієї досить християнської молитви. Хібаж до слова „царь стосуються такі епітети, як „Утішитель, Дух правди, Скарб добра, життя Давець, Добрий?" Це усе епітети Бога-Вітця. Заступіть ними „Царю небесний" і від тієї молитви повіє теплом любови, і той далекий, суворий „Царь небесний" стане близьким любим Родичем: „Боже-Отче, Потішителю, Душе правди, що скрізь приявний і все сповняєш (собою) Скарбе добра й життя Давче, прийди і вселися в в нас, і очисти нас від всілякої гидоти, і спаси, Добрий, душі наші."

(Далі буде).

Розмова про сотворення світа

(Зладив проп. Ів. Коцан)

Як довго вже люде ставлять собі питання про початок всесвіта? Кілько тому літ є від часу, коли люде зачали питатися про те, як повстав світ, ніхто цего докладно не годен сказати. Здогадуються учені, що люде жиють на землі 100.-000 літ; деякі припускають, що більше як 100.000 літ від появи першого чоловіка на землі. Біблія нічо-

го нам не каже кілько наших років є від часу, коли Бог сотворив чоловіка „ув свій образ і подобу". Одначе як і тепер люде безнастанно питається, коли і який був початок світа, таке саме питаннє ставили собі наші батьки, діди і прадіди, і кожннй чоловік, що мав силу до думання. Питання про початок всесвіта є дуже уперте і інтересне, бо чоловік жиє в світі і тому хоче знати його початок, істнованнє і кінець. Чи він знайде добру відповідь на це питання — це вже инша річ, але це не спиняє його розвязувати те питання після своєї змоги.

Як чоловік зачав думати про те, що світ має початок? Люде приглядаються світові і зауважують, що він змінюється. Це спостереження помогло їм приняти оден самодоказаний факт, або засаду. Іменно, Те, що змінюється не може бути вічним; воно мусить мати початок. Світ змінюється, тому світ не є вічним, а як не є вічним то мусить мати початок.

Звідкиж світ взявся? — Колиж вже таке, що після того правила, що світ змінюється, то мусить мати свій початок; тож звідкіля він взявся? Розвязка такого питання сягає поза людський досвід і розум; поза людський досвід, бо людський досвід і розум; поза людський ддосвід бо людський досвід не зачинається з початком світа, і поза людський розум, бо людський розум є ограничений і не може обняти цілого всесвіта. Без світла бвжеського відкриття, ця проблема остається нерозвязаною. Всі людські погляди, або теориї, на цей предмет є тільки здогадами більше, або мение винахідними здогадами.

Які ж провідні учення досі маємо про початок всесвіта? — Маємо чо1 тири провідні учення. Перше учення є пантеїстичне, яке каже, що розум і матерія є одно, або Бог і всесвіт є одно". Це учення робить всесвіт єством або як німецький ученний, Ґіте, каже: „das lebendige keld" жива одіж Бога. Другі погляди є ті, ьо виключають розум з прчин початку світа. Треті погляди є ті, що кажуть: розум є між причинами початку світа, але тільки в звязку з матерією. Четверте є ученнем святого Письма, яке каже, що є безконеяний, йоза-світовий розум до котрого сили і волі істновання всіх річей, крім Бога, відноситься.

А чи є яка засада на якій можнаби опертися, що всесвіт кимось, і з чогось сотворений? — Люде спорігають самодоказану правду, що єство не може саморідно повстати з неєства, в цім змислі гадка „Ex nihilo nihil fit." (з нічого робиться нічо) є загально принята. Ті,котрі заперечують істновання поза-світового розуму є примушені признавати, що такий всесвіт, який тепер є, все мусів бути. Але всесвіт є стані безнастанної зміни, тому він не міг бути все таким як тепер є і опісля таким не буде. Колись світ був в премітивнім стані, з якого теперішний порядок річей повстає. Ну, і тепер питання, як?

Перше розберемо чисто фізичний тілесний погляд.

Єсли є припущення, що світ був

колись в примітивнім стані, то який же був цей стан? На це є такий фізичний погляд. В своїм премітивнім стані всесвіт був дуже тонкою рідкою матерією. Ця матерія мала свої сили, які вона тепер всюди показує. Під діланням цих сил і в згоді з законами тепла, руху тощо цілий великий уклад всесвітних тіл сформувався і упорядкувався в теперішні згідливі відносини одних тіл до других. Таким самим чином і все орґанічне життя, ростини і звірята на нашій земськії кули і всюди формуються і педдержуються. Кожний чоловік наскільки знає фізичні закони, що на певно може предсказати, що холодного дня на дворі вохкість його віддиху стає густійшою. Такто, після професора Гукслей на цім припущенню з відповідним знанням тих законів було це легким в початку проректи, не тільки небесний механізм, але й звірята та рослини нашої землі в усіх станах і ступеннях їх істновання.

Оден французький учений Ля-Пляс подав небулярне припущення про початок всесвіта. Його припущення представляється ось так „Припустім, що матерія з якої складається цілий сонічний систем колись істновала як рідка ґазова маса, що сягала поза круг найдальшої планети. Припустім, що та маса кружить на своїй восі, і що через викинування тепла зачала постепенно застигати і через те робирась меншою у своїх розмірах. Наколи вона зменшувалася в своїх розмірах то її скорість круження після механічних засад, мусіла конечно побільшуватися, а осередкова сила, яка так зачалася з зверхної частини небулярної маси, остаточно станугь рівними до тягнення середної маси. Тоді ця зовнішна частина буде відділятися і кружить собі незалежно як величезна полоса, або обруч. Позаяк осередкова маса постійно остигає і стягається в своїх розмірах, другі полоси формуються в подібний спосіб, відділюються — і осередкова маса маліє, але зате робиться гущою. Так порядково відорвані полоси головно на відділні маси, які незалежно кружать довкола сонця: а наколи ж їх скорості є трохи не рівні, то матерія кожної, такої полоси остаточно збирається в одну планетарну, але єще ґазову масу, яка має кругляву форму і яка кружить довколо якоїсь восі. Як жеж кожна з тих планетарних мас сталася більше застиглою, а тоді переходить через ряд перемін подібних до тих, що повстали з першої, сонічної маси, або небулі. Полоси матерії формуються в обкружуючі пленетарні завязки, і ці полоси, наколи ломляться на відділні маси, остаточно формуються у менчі кулі, які кружать довколо більших тіл, як місяць довкола нашої землі. Так, після чисто фізичних поглядів, повстав порядок всесвіта без інтервенції розума. Та простий читач нехай не думає, що то одинока і найліпша теорія про початок всесвіта. Односторонність приводить до скрайностей і вузкогляду, яких між Українцями богато, через те, що вхопиться некритичний читач, чи слухач, одного погляду, або гадки

і другого не хоче чути, хоч би він був і лучший від попереднього. В другій статі поговоримо про погляди, які показують на те, що є розум в самій природі і що без інтервенції розуму не можна зробити порядку, тому без розуму й цілий механізм всесвіта ніяк не міг із хаосу прийти до порядку.

(Далі буде).

Іван Коцан.

Нам конечно потреба євангельской літератури

„Ідучи, принеси і книги."
(Тимотея 4:13).

Великий проповідник Євангелія Христового, апостол Павло, ревно дбав про євангелську літературу. Він свому помічникові Тимотею припімнув, щоб не забув принести книги, як буде вертатися до нього. З поширенням Євангелія устно, ширилася і євангельська література і так Христове діло мало добрі успіхи між всіма народами тодішної, великої і сильної, римської імперії.

Ми, євангельські Христіяни, є помічниками Божими в будові царства Христового на землі. Треба нам памятати одну велику правду, що в цій будові не можемо мати пожаданого успіху без доброго інструменту, а цим інструментом є євангельська література є одним з найважніщих чинників через яких Бог Отець дає людям; віру націю любов і другі добрі культурні блага.

Коротке означення літератури.

Я вірю, що многі читачі „Віри та Знання" знають вже, що таке література. Та тільки ради відсвіження памяти я подаю це коротке означіння літератури. Література є написаний реєстер чоловічого духа, гадок, почуття і аспірації в слові правди і краси: а ще коротче сказати — література є одинокою історією людської душі. Історія свідчить, що дійсна християнська цівілізація зачинається від почину творення.

Євангелської літератури.

Кождий цівілізований народ має свою літературу і її історію. Ці літературні історії свідчать самі, що кожна з них зачинається релігійним змістом. Від часу місійної діяльности нашого Спаса, Ісуса Христа, словесність зачала ширитися і скоро зістала записана декотрими його учениками і свідками. Так повстала євангельська література. Але знаємо, що сам Спас мав свою Біблію літературу, яка називається Пи-

санням Старого Завіта. І так то нашою, першою євангельською літературою є Старий і Новий Завіт. Ці писання є історією доброї вісти про спасення роду людського через Ісуса Христа після пляну Божого, який тоже міститься в ній, сама фраза „спасення роду людського" часто є голословною; але ті що але ті, що не тільки словами, але ділами спасають рід людський, знають, яка гадка мститься в словах „спасення чоловіка". Кожний чоловік є грішний і в життю своїм доходить дуже густо над пропасть зроблену власними гріхами. І від тої пропасти ніхто другий , тільки Христос, і нічо інче тільки євангеліє Христове має силу спасти кожного віруючого. Це добре зрозумів Апостол Павло і навернувся до Христа сказав всім народам: „Я не соромлюся благовістування Христового сила бо Божа на спасеннє кожному віруючому." Так само кажуть всі, учені і неучені, богаті і убогі, котрі спаслися через Євангеліє Христове.

Кілька доказів, що євангельська є важним чинником в спасенню народів.

Найлучше пізнати чоловіка до якого народу він належить по його родимій, природній мові. І так довго як він говорить, розвивається і вчиться на тій мові, все він буде зачислений до свого народу. Моваж не може рости, розвиватися і жити без літератури. Отже, щоб народ розвивався, цвив і жив, то мусить дбати про свою літературу. — Євангельська література на рідній мові мові була і є великим чинником у спасенню народів, тому вона є великим чинником у спасенню народів, тому вона є великою конечностю в піддержуванню народного життя.

На приклад, возьму історію хиття ізраїлького народу. Він є в египетськлй неволі, в нього тоді, еще не було літератури. І чим цей народ є? Невільником, уважаний за річ, а не за людей. Мойсей в своїм визвольнім ділі, мусів вживати палиці. Але не довго вживаннє палиці помагало йому у веденю свого народа до обіцяної землі. Господь сказав йому, і щоб написав свому народові літературу. І Мойсей пішов на гору Синай і там написав свому народові літературу на двох таблицях. Це були списані заповіди, які сталися підставою етичних і цівілiних законів для всіх цівілізованих християнських народів по теперішнній час. Свята історія каже нам, що наколи Євреї втратили з рук свою скриню завіта де зложені були і написані закони, їх література тоді попадали в неволю і переставали жити як народ. Услівями їх спасення було дістати назад в свої руки свою літературу.

Около 588 року перед Христом прийшов Навудходнозар, цар вавилонський, під Єрусалим і зруйнував його; всі святі річи, крім літератури, забрав із святині і заніс до свого божища Модрока, Євреїв забрав в неволю і здавалося, що ізраїльський народ вже на віки пропав. Так пропав би був, як би Навуходнозар знищив був всю їхню святу літературу і не позволив творити її. Але ізраїльські священики і пророки

подбали про переховання святих книг і скликуючи тайком людей берегами рік вавилонських, там вони читали її і співали, повісивши свої псалтирі на вербах. Остаточно Езра і Неємія кажуть народові, ми маємо в руках своїх свою святу літературу, Єгова з нами, і ми відбудуємо Єрусалим. І сталося так.

Це вже давно доказаним фактом є, що Святе Письмо містить в собі невичерпане джерело високих, гуманних ідей і кличів та вказівок. Всі другі сучасні великі мужі, тільки модерними словами повтаряють те, що міститься в Святій літературі в таких термінах, як любов братерство, праведність, земля і воля по рівній мірі для всіх, бо земля Божа і повня її.

Навіть Біблійні апокаліпси мають велику вартість для поневолених нородів. Вони додають надії на Божу поміч і справедливість та заправляють їх витревалости в борьбі за свободу. Даніілове представленнє абсолютних держав в драпіжних звірях та в золотих, срібних, мідяних та желізних бованнах є влучеим символом тих царів і держав, що тільки в фізичну силу вірують та спокійних людей як люті драпіжники. Камінь же, що відорвався від гори безпомочі рук вдарить на ті боввани і вони покришаться, а цей камінь, що вдарив на них і поторощив їх станеться великою горою і сповнить всю землю. Це ж буде і початок того ідеального ладу на землі в кім одні другим шкодити не будуть. Ми називаємо той лад Царством Божим, а другі дають йому імя після своі вподоби отже і всі другі гадки про будучий благословенний лад на землі взяті з святої літератури.

Євангеліє Христове є звершеннєм євангелської літератури, в нім міститься повня духовного корму. Кожний розумний і добрий чоловік признає і заявляє світові, що не має другої літератури вищої від Євангелія Христового. Були очевидні свідки, котрі, що Христос ро-
народом про його діла і воскресен-
бив і вчив і вони посвідчили перед
ня і ті свідчення були словесностю євангелською, яка опісля стала записаною деякими з Христових учеників і так почалася Євангелська Література. Перші християни борше годилися на смерть на огненім кострі, або в пащі лютого льва чим мав хто з них віддати на знищення свою євангелську літературу. Остаточно ця література здобула собі місце в Олександрійській бібліотеці і випередила поганську літературу так, що опісля стається навіть першим чинником в навертанню і цівілізованню всіх европейських на півдиких народів. Освіта і цівілізація Франків, Британців, Келтів, і Ґерманців, Словян Ґотів та других диких племен зачинається на євангелській літературі.

Українці також датують своє цівілізоване життя від часу приходу до них Євангелія Христового на і словенській мові. Погляньмо в історію української літератури, то зараз найперше стрічаємося з таким фактом. „Константин, званий Кирил, перший апостол до Словян, бувши около 860 Р. Б. в Херсоненсі, в південнім Кримі, знайшов там

у одного чоловіка Євангеліє і Псалтир". Ця рукопись є найстарша, є вона мотерею української літератури отже можу сказати з цего заложення, що евангелска література є матерею української літератури в загалі. І маючи цю евангелську літературу, люде могли зачати працю в напрямку осягнення теперішної цівілізації.

Реформація зачалася евангелською літературою на живих, народніх мовах. Всі славні реформатори західних народів зачали свою діяльність творенням євангелскої літератури на живих народніх мовах. Народ просліджував ті писання і знаходив в них правду і життє.

У евангелізації нашого народу треба конче евангелської літератури. — Успіх в евангелізації Українців, у великій мірі, залежить від скількости і якости евангелської літератури на живій, нашій мові. Правда, щоукраїнська література в загалі є дуже слаба в порівнаню з літературами других цивілізованих народів. Євангелська ж література на українській, живій мові дуже слабонька, як не найслабша від всіх християнських народів світа. Другі народи мають найбільше релігійних моральних творів. Я сам не давно переглядав літературну статистику Злучених Держав і переконався, що найбільше релігійних творів видано за останний рік. Це все числиться до евангелської літератури. І Злучені Держави є перші в світі. Я думаю, що Україна аж тоді стане сильно на власні ноги, коли мати ме в своїй літературі найсильнійший відділ евангелської літератури.

В старім нашім краю греко-католицька церков, крім старих церковних книг, майже не мала ніякої евангелської літератури. Переклад Куліша на українській мові не позваляли попи читати і свого нічого не давали. Для Українців була тільки попівська палиця, свічка, кадило, кропило і другі мертві знаряди. Така релігія є тільки забабоном. Наслідки браку евангелської літератури на живій мові між нашим народом є дуже видні. Невірство і деморалізація шириться даль ше і воно прийде до гіршого, як не опамятаємося і побіч проповідування не подбаємо про творенне евангелської літератури.

І в Америці евангелска література на українській мові дуже мала Тільки кілька книжочок кружить між нашими людьми і то видані ще в початках евангелського руху між Українцями кілька літ тому назад. В Канаді хоч „Канадійский Ранок" має релігійного духа. В Америці ж на сім українських часописів не має ані одної релігійної. Тепер зачав виходити релігійний журнал „Віра та Знання" який, як не пожиє довго то вина наша, що не даємо йому жити.

Отже, коротко скажу, що в нас не має одного найважніщого чинника до поширення Євангелія Христового Місіонар же без евангелської літератури, як рибак без рибацького струменту. Як жовнір без амуніції як фармер без плуга і рискаля нічого не може зробити так місіонар є немічний без евангелської літератури. А народ без такої літерату-

ри, як та риба, яку рибак викинув з води і положить в суху торбу.

Найвищі чесноти в Христовім уню є: віра надія, любов, братерство, єдність і мир, без цих чеснот не можна вести релігійного морального життя. Кінець же такого, християнського життя є царство Боже на землі і в небі. В евангелгелській вірі наше спасення, нам треба пропаґувати її, і не знаю як ми можем сповнити свій обовязок без відповідної евангелської літератури на живій, українській мові. Нам конче потреба її і мусимо мати її за всяку ціну. Евангелські церкви повинні подбати про це, проповідники, члени і робітники; всі без ріжниці на секстанську приналежність, мусять гармонійно, завзято і щиро працювати над твореннєм евангелської літератури, як не при допомозі наших братів Американців та Анґлійців то самим, хоч це примусить нас відорвати від своїх родин і від самих себе часть щоденного кавалка хліба. Евангелської літератури нам потреба в Америці і в Канаді, і конче треба нам постаратись щось і для старого краю, бо наколи прийде відповідна пора, що якись Павло з наших місіонарів поїде туди на місію, то з плачем буде писати і голосити до нас, як Павло апостол до свого Тимотея: „Ідучи в рідний край принесіть і евангелські книги.”

ЦЕРКОВНІ ТА МІСІЙНІ НОВИНКИ

Чикаґо, Ілл. 8. падолиста. — Між Українцями в Чикаґо будуть такі секти: 1. найбільша гр. католицька, 2. слабонька укр. православна, 3. протестантів зорґанізованих нем. Проп. Харкавців (баптист) і д. Щербинин мають маленькі евангельські зібрання, які годі назвати українськими зі взгляду на ріжнородність присутних; там буде кілька Українців, двоє Чехів, один чи два Москалі і то все. Хоч у Чикаґо між Українцями можна зробити гарну протестантську роботу, колиб було кому. Василь Головацький проповідує між Поляками та Американцями, — з наших буде лише кількох прихильників руселізму. Проповідник Харкавець буде родом Українець. Щербинин також працює яко перекладач у „трактатнім товаристві”.

Детроіт, Мич. — Український баптистський проповідник, Я Зіньків вирушив на місійну обіздку по всіх українських баптистських громадах в Злучених Державах. Є надія, що під час своєї подорожі завитає і до Торонта, де буде проповідувати в місцевій українській пресвитерській церкві.

Канора, Саск. грудень, 1923. — В канорськім окрузі дві гр. католицькі церкви перейшли на українське православія.

Вінніпеґ, Ман. грудень, 1923. — Українська православна громада в Вінніпеґу збирається на Службу Божу в Анґлійській, евангелській церкві св. Петра, при Селкирк улиці. Першим парохом цеї громади вибрано свящ. С. Савчука. Ми раді з цього, що Анґліканська Церква подає руку помочі нашим братам православним Українцям.

Прага, Чехословаччина, падолист, 1923. — Ліґа Української Культури в салі Студентського Дому впорядкувала лекцію проф. Лотоцького на тему: „Боротьба за Самостійну Українську Нац. Церкву". Було це 13. падолиста. На лекції було доволі слухачів. Преліґент подав історію розвою православного автокефалізму на Україні. Щоб тим розбудилась яка ширша думка годі наразі сказати.

У Метрополитськім Біблійнім Семінарі в Празі, пастор Нелсон навчає українську клясу. Студіюють Евангелію від Марка. Поки що учащає шість слухачів.

Щуровиці, Галичина. — Аж до Канади один з передплатників Віри та Знання" доносить нам, що еп. Будка аж з Канади при помочі попів в Галичині пропаґує „святість Юзефа Кунцевича. Невжеж Українці в Галичині не знають, хто такий був Кунцевич?

Вінніпеґ, 14. грудня. — Український Просвітно-Економічний Конґрес в Канаді своєю ухвалою заявився за приниманням в просвітні орґанації членів не оглядаючись на їхні політичні та реліґійні переконання. Зваживши, що основою характеру людини є її реліґійні-моральні прінціпи, **цей конґрес підкреслює вагу морально-реліґійних засад у вихованню і закликає цілу українську суспільність в Канаді, а головно просвітні й учительські орґанізації до нього, щоби подбали про реліґійно-моральне вихування молодого покоління.**

Торонто, Онт., 25. грудня у вечері 200 українських та болгарських пресвитеріян та баптистів мали спільні різдвяні молитовні збори. Від Українців проповідували Іван Бодруґ та П. Крат, співом провадив Ю. Тхір.

Едмонтон, Альта. 23. грудня. — Про дальший поступ української незалежної пресвитерської церкви в Едмонтоні нам пишуть: „Церкву спорядилисьмо по новітньому. Купилисьмо дудковий орґан (такий новий коштує $1,400.), але цей був уже трохи уживаний, то дістали го трохи таньше. Тепер маємо чудову музику. Як д. Ґлова заграє на тім орґані, то аж душа радується. Рано неділями маємо звичайну відправу, по полудні недільна щкола з дітьми, а вечером виклади наукові; приміром, тепер студіюємо психольоґію."

Вакав, Саск. — Проповідник Ол. Максимчук буде третим українським пресвитерським евангелистом що проповідує Христову Добру Новину, не побираючи жадної запомоги від Канадійської Презвитерської Церкви; так само як д. В. Купчинський в Ошаві, а д. І. Ґлова в Едмонтоні.

Відень, Австрія. — Українське Товариство Прихильників Освіти у Відні повідомляє членів української

самостійної пресвитеріянської церкви в Ошава, Онт. д. д. С. Ґуру, Г. Кравця та Гр. Островського, що ними адоптований Яків Гандзюк, студент на віденській експортовій вищій школі, покінчив щасливо студії, здавши іспити 4-го грудня. Ця вістка зробила велику радість не лише вище згаданим братам, але й усій українській пресвитерській громаді в Ошаві. А тому що у Відні ще є 55 українських студентів потребуючих наглої помочі, є надія, що ошавські брати адоптують іще кількох з тих студентів.

Торонто, Онт. — Від цієї зими українська пресвитерська церква в Торонто почала красно розвиватись Членів збільшилось в четверо. Проповідник П. Крат обтяжений роботою від раня до пізної ночі. Окрім звичайних пастирських та проповідницьких обовязків він провадить українську школу для дітей і вечірну школу для дорослих, викладаючи анґлійську мову, ґеоґрафію, рахунки. Жіноче товариство має збори що-четверга вечер. У пятницю проба співу. Учні готують два концерта; один в українській мові, а другий в анґлійській. Що суботи у вечері виклади з рухомими образками. Що неділі на вечірнях проповіди в супроводі світляних образків. По Різдві при церкві буде роспочата недільня школа для дітей. Дотепер діти українських евангеликів на Джонкщен ходили до анґлійських недільних шкіл). По отриманню листа від брата Василя Кравчука з Буковини, в котрім він скаржиться по гонення на него за релиґійні переконання, церква обрала споміж себе закордонний комітет, щоб д о п о м а г а т и б. Кравчукові і в з а г а л і усім тим, що жадають духовної помочи з України, чи з еміґрацій. В справі б. Кравчука комітет уже вислав протест на руки румунського уряду, а також повідомив про це насильство канадійських протестантів в загалі. 23. грудня у вечері відбулась урочистість Загальної сповіди та Тайної Вечері. Молитву каяття провадив Іван Бодург, під час котрої многим щирі сльози змили тягар гріхів з їхних душ. Хліб подавав причасникам Ів. Бодруґ, а вино Ю. Тхір, провідний брат місцевої баптистської церкви, в той час як проповідник П. Крат оставався у тихій молитві за причасним столом. На Різдво пресвитерська парохія мала молитвенні збори перед полуднем, на котрих члени насолоджували свої душі співом старокраєвих християнських коляд. У вечері на миланки для дітей була вряджена різдвяна яличка, а для дорослих приємність подивитись на забаву молодого покоління та послухати діточого концерту. Усі присутні співали коляди і приглядались світляним образкам: „Різдво Христове”, „ Як Яків лазив на небо по фасолячій гичці” казка для дітей та „Як Колюмб знайшов Америку”, для дорослих. Пів до 5-ї проповідник Крат проповідував на псальму 133 і візвав усіх присутних вступити в новий 1924 рік помиренними з Богом і людьми. Дві родини, що мали між собою непорозуміння помирились, що зробило велику радість усім присутним.

Ошава, Онт. — Заповідана місія на 29-30-31 грудня відбулась в місцевій українській самостійній пресвитерській церкві при співучасти місцевого проповідника В. Купчинського та рочестерського О. Ніжанківського і торонтонського П. Крата; С. Ґура грав на орґані. У вечері 29. П. Крат проповідував: „Пізнай самого себе"; рано 30. була Загальна Сповідь і Причастя. П. Крат завзивав до помирення з Богом; В. Купчинський виголосив порушуючу до сліз душу каяльну молитву; хліб і вино благословляв О. Ніжанківський. Того ж дня на вечірні О. Ніжанковський росповів, як він став євангельським проповідником. (А треба зазначити, що О. Ніжанківський буде першим євангельським проповідником між Українцями в Злучених Державах). У вечері 31. грудня місія в Ошаві закінчилась проповідею О. Ніжанківського та хрещенням кількох дітей. Підчас місії вірні співали пісні з нового співанника „Книга Хвали", котрий кожний член церкви сам собі набув. Було багато присутних і місцевих наших братів гр. католиків та православних, котрі, хоч і мають свої церкви, в Ошаві, але не мають сталих священників. **І чи ж не краще б було для них пристати усім до церкви д. Купчинського тай мати в кожній хвилі духовну обслугу тай християнську науку від одного з найздібніщих українських проповідників на американськім суходолі?**

ЗАВІДОМЛЕННЯ.

Отсим подається до відома шановним Передплатникам і Читачам часопису „Віра та Знання", що з причини перенесення друковання часопису до Ню Йорку, це число значно спізнено і виходить разом за Грудень і Січень. На будуче адміністрація часопису „Віра та Знання" буде старатись, щоб кожне число виходило правильно.

Адміністрація.

З Друкарні „СІЧОВОГО БАЗАРУ" 34 Іст 7-ма улиця Ню Йорк, Н. Й.